

BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET

Erfaringshefte

Føre var og etter snar

– om ungdom, gjeng og kriminalitet

Erfaringshefte

Føre var og etter snar

– om ungdom, gjeng og kriminalitet

INNHold

Forord	7
Om kriminalitetsforebygging	8
Tett på – Furuset i Oslo: Gikk tett på gjengen	14
Jenteprosjektet på Sagene i Oslo: – Fikk varsellampene til å blinke	18
Aksjonsforskningsprosjektet i Kristiansand: Fikk hjelp av forskningsteam	22
Mentorprosjektet i Kristiansand: En guide inn i normalsamfunnet	25
Kvalifiseringsprosjektet i Trondheim: – Hjelp til ungdommer i fri flyt	29
Ungdom mot Vold i Oslo: Evig KAMP mot ungdomskriminalitet	32
Sisterhood på Frogner i Oslo: Setter grenser med Sisterhood	38
Gutteprosjektet i Grenland: – Utdanning er sentralt	42
Uro i Oslo: – Hjelper noen få mye	46

Forord

Det bedre å være føre var, enn etter snar. Det er grunnleggende å ha et godt forebyggende barne- og ungdomsarbeid. Forebyggende i den forstand at ungdommer har tilbud om trygge møteplasser og sunne aktiviteter på fritiden som hindrer marginalisering og at kommunen har systemer som kan fange opp ungdommer som er på vei til å utvikle et negativt atferdsmønster. Men når galt har skjedd er det også viktig å være snar til å agere, intervenere og sette i verk tiltak. Mulighetene til endring er mye mer begrenset, når skjevutviklingen er blitt alvorlig.

Barne- og likestillingsdepartementet har gjennom tilskuddsordningen *Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn* støttet ulike tiltak og prosjekter som retter seg mot ungdom, gjeng og kriminalitet. En del av disse presenteres i dette heftet. Eksemplene viser at det nytter og at en negativ utvikling kan snus. Det er mulig å få løst opp en kriminell ungdomsgjeng, men det krever engasjement, fleksibilitet og kreativitet. Ikke minst forutsetter det at alle tjenester og instanser drar i samme retning og at tiltakene iverksettes samtidig slik at de forsterker og ikke motvirker hverandre. Videre er det viktig at det arbeidet som gjøres er velbegrunnet og basert på kunnskapsbasert erfaring.

Vi håper eksemplene i heftet kan gi retning til arbeidet med kriminelle ungdomsgjenger, og at andre kan dra nytte av dette i sitt arbeid. Eksemplene viser at det generelle og forebyggende arbeidet er viktig. For uten møteplassen, ungdomsarbeideren, oppsøkende tjenester eller det forebyggende politiet, så hadde det vært færre til å oppdage at noe var i ferd med å utvikle seg i en gal retning. Uten disse forebyggerne, og samarbeidet mellom dem, hadde det i mindre grad vært mulig for kommunene eller bydelene å kunne iverksette tiltak raskt.

Artiklene i heftet er skrevet av journalist Frode Aga på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet. Han har også tatt bildene. Frode Aga har kontaktet tiltakene og prosjektene som er presentert. Vi takker ansatte og engasjerte prosjektmedarbeidere som har stilt opp til intervju og kommet med informasjon og innspill.

Barne- og likestillingsdepartementet,
desember 2007

Om kriminalitetsforebygging

av Marit Egge,
forsker ved Politihøgskolen

Dette heftet inneholder en unik samling erfaringer. Det er erfaringer knyttet til arbeid med unge mennesker. De har fått en felles merkelapp – kriminelle ungdomsgjenger. Ordet skaper assosiasjoner til vold, uniformering, etnisitet og hyperkriminalitet. Det er imidlertid ikke disse sidene ved ungdommens liv man er opptatt av å videreformidle i disse fortellingene om dem. Derimot handler det om hvordan endringsprosesser oppstår og opprettholdes, om dedikerte voksne og om uoppdaget potensial hos ungdommene selv. Så selv om tema i utgangspunktet kan virke nedslående er det oppløftende lesing.

Hvordan forebygge ungdomskriminalitet?

Det er få, om noen, som vil hevde at det ikke er viktig å forebygge kriminalitet. Men som all annen forebygging er det vanskelig å måle effekten av det arbeidet som gjøres. Det gjør feltet sårbart. Bred oppslutning og gode intensjoner til tross – forebyggingsfeltet er under konstant press.

I heftet blir vi kjent med ulike tiltak og prosjekter rettet mot ungdom i gjenger. Fordi mange har begått kriminalitet vil enkelte mene at forebyggingsstadiet er passert for disse ungdommenes vedkommende. Det har imidlertid de siste 10 årene blitt en sterkere forståelse for at kriminalitetsforebygging også må

inkludere ungdom som har begått lovbrudd. Innsatsen rettes da mot endringsprosesser som skal hindre gjentatt kriminalitet.

Ulike forfattere deler forebyggingsfeltet inn etter ulike prinsipper. Det mest brukte har vært primær- sekundær- og tertiærforebygging. Begrepene er hentet fra medisin og er ikke uten videre selvforklarende og logiske når man omtaler kriminalitetsforebygging. Vi velger å kategorisere arbeidet etter «innsatsarenaer» i stedet for «forebyggingsfelt». Beskrivelsen blir da knyttet mer direkte til barn og unges oppvekst, og det blir enklere å få øye på beskyttelsesfaktorer, sårbarhetsfaktorer og risikofaktorer som kan være utslagsgivende for utvikling av kriminalitet. De tre innsatsarenaene vi skal beskrive i fortsettelsen er den byggende, – den forebyggende og den kriminalitetsforebyggende.

Den byggende arenaen handler om «den gode oppvekst». For det enkelte barn eller den enkelte ungdom betyr det å oppleve forutsigbarhet og trygghet, og å bli gitt muligheter og utfordringer. Arenaen «befolkes» av skoler som både er et sted å være og et sted å lære, foreldre som er tilstedeværende, nærmiljøer som er trygge, venner som er inkluderende og fritid som er interessedrivende. På den byggende arena utvikler barn og unge tillit, strategier for konfliktløsning, mestring og myndighet – egenskaper som kan vise

seg å være gode beskyttelsesfaktorer i møtet med senere utfordringer.

Den *forebyggende* arenaen gjenkjennes ved at man går inn med styrket innsats der de byggende strukturene er svake, med andre ord iverksetter tiltak for å kompensere sider ved oppvekstmiljøet som ikke fungerer optimalt. Det kan være sosialpedagogiske tiltak innenfor skole eller barnehage, styrking av foreldrerollen eller inkluderende tiltak som hjelper barn og unge til å bygge sosiale nettverk. Innsatsen på den forebyggende arenaen kan ha både nærmiljø, foreldre eller barn/unge som målgruppe. Arbeidet favner bredt, og er i utgangspunktet ikke rettet mot en bestemt type problemutvikling. De kompensierende tiltakene er i første rekke ment å treffe barn og unge som av ulike årsaker er spesielt sårbare; en sårbarhet som kan ha utspring i sykdom, traumer eller marginalisering.

Når problemene manifesterer seg i form av kriminalitet eller ungdommen lever i miljøer med mange risikofaktorer rundt seg, har de generelle forebyggende eller korrigerende tiltakene ikke lengre tilstrekkelig treffsikkerhet, og mer målrettet arbeid er nødvendig for å få til endring. Vi er på den *kriminalitetsforebyggende arenaen*.

Spesifikke kriminalitetsforebyggende tiltak kan både ha som målsetting å endre situasjoner man mener er

kriminalitetsskapende – såkalt situasjonell forebygging, være lokalorienterte eller rette seg mot sosiale, medisinske eller psykologiske faktorer ved ungdommen selv, foreldrene eller nære omgivelser. Når det gjelder gjengkriminalitet kan formålet i tillegg til å tilrettelegge for endring hos den enkelte, være å hindre rekruttering og løse opp negative miljøer.

Fire kriterier for god kriminalitetsforebygging

Som allerede kommentert er det knyttet store utfordringer til å måle effekten av forebyggende arbeid. Særlig gjelder det kategorien sosial forebygging som de omtalte prosjektene i hovedsak tilhører. Men selv

«Det har de siste 10 årene blitt en sterkere forståelse for at kriminalitetsforebygging også må inkludere ungdom som har begått lovbrudd»

om det ikke finnes gode effektmål, er det mulig å identifisere holdbare kriterier arbeidet kan måles mot. Vi har valgt ut fire: *avdekke kriminalitet, tilpasse tiltak, koordinere arbeidet og produsere kunnskap*. I fortsettelsen skal vi ta for oss disse fire målkriteriene og bruke eksempler fra de omtalte prosjektene.

Avdekke kriminalitet

Det første kriteriet knyttet til den kriminalitetsforebyggende arena, er i hvilken grad arbeidet klarer å avdekke uønsket atferd, negative trender og skjevutvikling. Det forutsetter samarbeid. Jobber man isolert, er det nesten umulig å danne seg et godt nok bilde av hva som foregår. Sitter man i en gruppe der deltakerne har lik bakgrunn og jobber innenfor samme felt, er det heller ikke sikkert tilfanget på informasjon blir bredt nok. Hvis arbeidet derimot er sammensatt av deltakere med ulike utdanninger, innfallsvinkler og utkikksposter vil det være større sjanse for at bildet som dannes gjenfinnes i virkeligheten.

«Det forutsetter samarbeid. Jobber man isolert, er det nesten umulig å danne seg et godt nok bilde av hva som foregår»

Prosjektene i dette heftet omhandler tiltak som er iverksatt som et resultat av avdekking - de har ikke avdekking som sitt formål. Det er imidlertid alltid viktig å spørre om det ville vært mulig å avdekke tendenser og skjevutvikling tidligere. Erfaringsmessig er for eksempel informasjon fra ungdommene selv i

liten grad inkludert i denne delen av forbyggingsarbeidet. Det samme gjelder nettrelatert informasjon som ofte sporer nye tendenser lenge før de blir synlige utenfor internett.

Tilpassede tiltak

Alle de omtalte prosjektene har utviklet tiltak som i utpreget grad er tilpasset den enkelte ungdom, og i omtalen av prosjektene brukes begreper som «skredersøm» og «individuelle opplegg». Det er helt i tråd med den kunnskapen man etter hvert har – at endringsprosesser må ta utgangspunkt i kunnskap om den enkelte ungdom og de spesifikke kriminalitetsutløsende faktorene. Siden årsaksfaktorene er sammensatte, må det være kompleksitet på tiltaks-siden.

Individuelt utformede tiltak står imidlertid ikke i veien for at det arbeides etter noen gjennomgående prinsipper eller hovedmål. Flere av prosjektene har kvalifisering som et hovedmål, med den begrunnelse at uten kunnskap blir man uansett plassert på sidelinjen i dagens samfunn. Å gi ungdommene nye mestringsalternativer står også sentralt i flere av prosjektene. Særlig er det satset på metoder som gjør ungdommene i stand til å erstatte aggresjon og vold med adekvat konfliktløsning. Den tredje hovedlinjen man kan spore i prosjektene er at de i stor grad baserer seg på en inkluderende ideologi. Ungdommene får tilbud i det miljøet de bor, og nettverksbygging blir en vesentlig

del av tiltaket – det være seg familie, venner eller nærmiljø.

Koordinere arbeidet

Kjennetegnet på godt koordinert arbeid er blant annet at de instansene som involveres er gjensidig informert, har et avklart forhold til ansvarsdeling og felles målsetting. Det kan være krevende når samarbeidet involverer ulike etater og organisasjoner som er forpliktet av ulike lovverk og tilhører svært forskjellige fagdisipliner. Enkelte prosjekter har prosjektledere som beskrives som svært dedikerte og tilstedeværende – noe som ser ut til å kunne berge prosjektet gjennom mange vansker. For andre ble samarbeidet svært utfordrende.

I hvilken grad arbeidet er godt koordinert kan i liten grad vurderes fra innsiden. Den viktigste måleparameteren er hvordan ungdommene opplever det. I gjennomgåelsen av prosjektene i dette heftet er ungdommene ikke spurt. Derimot finner vi «ungdommens stemme» i evalueringsrapportene som er utarbeidet på grunnlag av enkelte prosjekter.

Ungdommene i prosjektene hadde med seg mange negative erfaringer både fra oppvekst og fra tidligere møter med hjelpeapparatet. Det rapporteres om at flere møtte med stor grad av mistillit. Relasjonsbygging ble derfor en hovedpilar i det metodiske arbeidet. Relasjonsbygging krever tålmodighet hos personer

og fleksibilitet i systemet. Det er nødvendig med lange forløp, forutsigbarhet, personlig involvering, tilgjengelighet og tydelighet. Det kan utfordre arbeidstidsregler og rigide rutiner. I tillegg må det tilrettelegges for stabilitet. Veiledning og en bevisst holdning til faglig utveksling og påfyll har vist seg å være avgjørende for at medarbeidere skal bli stående i krevende oppfølgingsløp med ungdom.

I et par av prosjektene er relasjonsjobbingen spesielt tydelig – der har man søkt etter personer som i tillegg til å kunne være en viktig støtteperson også kan fylle oppgaven som et mulig forbilde og identifikasjonsfigur.

Produsere kunnskap

Det er bred enighet om at den type intervensjoner som blir omtalt i prosjektene krever kunnskap på mange ulike plan, og ikke minst om den enkelte ungdom. At arbeidet også skal produsere kunnskap har vært mindre påaktet, men det fjerde målkriteriet for god kriminalitetsforebygging bør være kunnskapsproduksjon. I så måte er flere av prosjektene forbillige. Foruten den kunnskapsproduksjon som foregår mellom deltakerne i prosjektet, er det iverksatt evalueringer, forskningsprosjekter og mastergradskurs som en direkte følge av prosjektarbeidene. Det vil være med på å videreutvikle feltet og spre resultatene.

Synlige og usynlige sammenhenger

To av prosjektene er rene jenteprosjekter. Jentene beskrives på den ene siden som frytinnngytende og voldelige, på den andre siden viste det seg at flere av dem opplevde nedverdiggende situasjoner, blant annet seksuell trakassering som grenser mot voldtekt. Prosjektene vektlegger i særlig grad selvtilits- og selvstendighetstrening.

«I gode oppvekstmiljøer utvikles egenskaper, strategier og holdninger som beskytter mot kriminalitet»

Prosjektene er spesielt interessante fordi jentene så tydelig framstår både som gjerningspersoner og ofre. Kriminalitetsforebygging har i stor grad vært opptatt av gjerningspersonen, i langt mindre grad av ofrene. Noe ganger er de to posisjonene klart avgrenset fra hverandre, mens andre ganger, som i disse prosjektene, er rollene mindre avklart. Det gir en ekstra utfordring.

Flere av prosjektene er innrettet mot ungdom med minoritetsbakgrunn. Det kan lett føre til en antakelse

om at det er ekstra store problemer knyttet til denne ungdomsgruppen. Et første blikk på kriminalstatistikken og ulike ungdomsundersøkelser verifiserer langt på vei denne antakelsen. Samtidig advares det mot å trekke forenklede slutninger. Det er for eksempel påvist at kjønn, foreldres utdanningsnivå, egen økonomi og integrering i skole eller arbeidsliv er viktigere faktorer for å forklare kriminalitet, enn innvandrerbakgrunn. Disse faktorene forklarer imidlertid ikke hele forskjellen, gruppen er fortsatt overrepresentert i forhold til resten av befolkningen. Når vi ser på minoritetsungdom under ett, finner vi en polarisering knyttet til registrert kriminalitet. De mange lovlydige er mer lovlydige enn resten av ungdomsgruppa. Men det veies opp av en mindre gruppe som er registrert gjentatte ganger. Det er derfor lite fruktbart å forklare kriminalitet med kultur. Men man skal være åpen for at det utvikles subkulturer med kriminalitetsfremmende normsett og verdier. Disse marginaliserte miljøene kan ha utspring i klassebakgrunn, sosialt stigma, analfabetisme og andre belastninger, men kan også være drevet av profitt eller bygge på voldsforherligelse. Prosjektene i dette heftet har i stor grad disse miljøene som målgruppe.

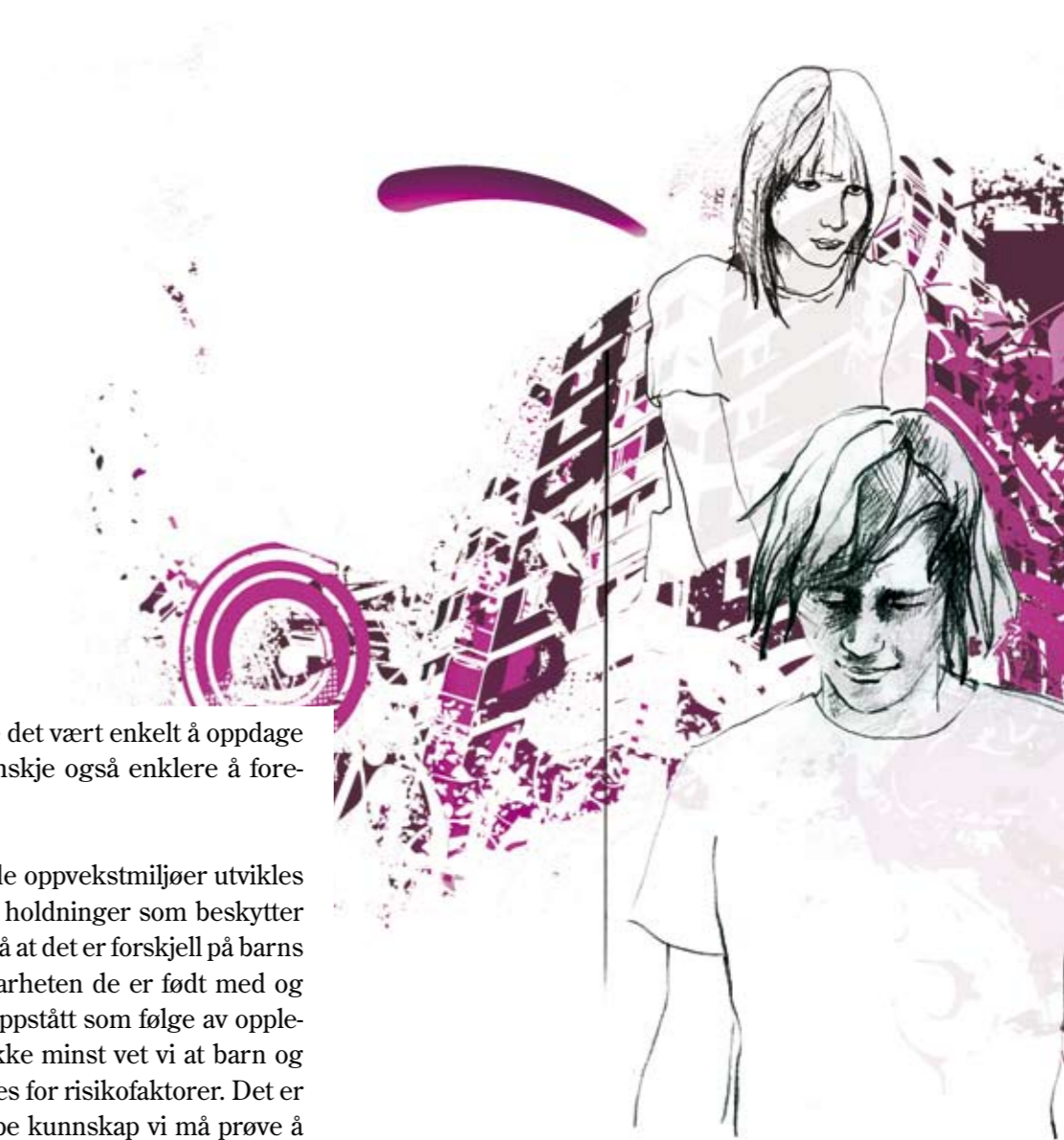
Vi vet at skoleskulk, bruk av rusmidler og kriminalitet ofte er felles kjennetegn ved denne ungdomsgruppen. Denne samvariasjonen må ikke forveksles med *kausalitet eller årsakssammenheng*, det vil si at det ene oppstår som en følge av noe annet. Hadde det vært

klare sammenhenger ville det vært enkelt å oppdage kriminalitet tidlig, og kanskje også enklere å forebygge.

Derimot vet vi at det i gode oppvekstmiljøer utvikles egenskaper, strategier og holdninger som beskytter mot kriminalitet, vi vet også at det er forskjell på barns sårbarhet, både den sårbarheten de er født med og den sårbarheten som er oppstått som følge av opplevelser i oppveksten. Og ikke minst vet vi at barn og unge i ulik grad eksponeres for risikofaktorer. Det er på bakgrunn av denne type kunnskap vi må prøve å forstå rekrutteringen til ungdomsgjengene, og det er med utgangspunkt i den samme kunnskapen tiltak må bygges.

Prosjektene som blir presentert gjør i stor grad nettopp dette. Tiltakene har som formål å styrke viktige beskyttelsesfaktorer gjennom for eksempel utdanning. Et annet mål er å etablere nye mestringsstrategier som kan være med å redusere sårbarhet. Begge deler for å gi ungdommene alternativer til de miljøene de er knyttet til; miljøer med mange risikofaktorer.

Alle prosjektene bygger på nærhet til ungdommene. Det er både deres styrke og svakhet. Svakheten ligger i sårbarheten. Styrken viser seg når man lykkes i å etablere gode relasjoner og erstattet mistillit med tillit.

Tett på – Furuset i Oslo:

Gikk tett på gjengen

I perioden mellom 2001 og 2004 gikk tre sosialarbeidere tett på miljøet i en fryktet guttegjeng på Furuset i Oslo. «Tett på» bygde sterke relasjoner til de unge guttene.

De 15 guttene, som først gikk under navnet Furuset-gjengen, var mellom 15- og 19 år da prosjektet startet. Frem til da hadde de over flere år spredd frykt i ungdomsmiljøene i Groruddalen – først gjennom å terrorisere både medelever og lærere på ungdomsskolen, deretter gjennom mer alvorlig volds- og vinningskriminalitet.

Fra sommeren 1999 til sommeren 2000 sto de bak en ransbølge med 15 ran i Groruddalen. Noen av ranene var svært brutale. Flere av guttene, som da hadde blitt kjent som Furuset Bad Boys, fikk lengre fengselsstraffer. Vinteren 2001 ble det tatt initiativ til et prosjekt som skulle motvirke at guttene i gjengen på nytt skulle havne i alvorlig kriminalitet etter endt soning.

På utsiden av tjenesteapparatet

De viktigste aktørene i forberedelsene og i iverksetningen av prosjektet var Friomsorgen i Oslo, Furuset bydel ved fritidssektor, barnevern og Furuset politipost, som lå under Stovner politistasjon. «Tett på» ble bemannet med tre heltidsansatte sosialarbeidere. Ni av de femten guttene valgte å bli med i det frivillige prosjektet.

– Vi jobbet på utsiden av det normale tjenesteapparatet, og var ikke like bundet som det kontorene som driver regelstyrt saksbehandling er. De satt også med viktige verktøy i arbeidet med guttene, men denne type klienter trenger samtidig individuelt tilpasset oppfølging. Da trenger du andre tilleggsfaglige

enn de du får felt ned på et skjema, sier Marius Eriksen, som var prosjektleder i «Tett på».

«Tett på» var et treårigprosjekt, og hovedmålsetningen var å stoppe en uheldig utvikling hos høyrisikoungdom.

– Prosjektet ønsket å få dem inn i vedvarende arbeids- eller skoleforhold, men hadde også et sterkt fokus på å få kontroll på fritida til guttene, sier SLT-koordinator Eivind Fivelsdal i Bydel Alna.

– Vi brukte mye tid på å følge opp fritidsaktivitetene deres og var med dem på ulike turer. På slike opplegg knytter du bånd til guttene, samtidig som du får mye nyttig informasjon, sier Eriksen.

Lyktes godt med relasjoner

Både Marius Eriksen og Eivind Fivelsdal i Bydel Alna mener noe av det prosjektet lyktes aller best med, var å skape gode relasjoner mellom sosialarbeiderne og guttene i prosjektet.

– Vi skulle være personlige, fleksible, tydelige og tilgjengelige. Det handlet om å sette personen i sentrum, og stå skulder til skulder med dem. Vi som jobbet daglig med guttene, var innstilte på å være fleksible, tok telefonen uansett når de ringte og hadde arbeidsdager som ikke var bundet fra ni til fire. Skal du jobbe i et prosjekt av denne typen, krever det også at sjefene

er fleksible og at de har forståelse for at arbeidsdagen ikke nødvendigvis er mellom ni og fire, sier Eriksen.

– Hva gjorde dere i praksis?

– Vi fulgte ungdommene tett, og vi fikk ting til å skje raskt. Ville guttene ha et møte hos Aetat, på sosialkontoret eller på skolen, så ordnet vi det umiddelbart. Vi ga dem innpass på områder guttene tidligere hadde stått i kø til de ikke gadd mer, forklarer Eriksen.

«Fra sommeren 1999 til sommeren 2000 sto de bak en ransbølge i Groruddalen»

– I tillegg prøvde vi å finne en del vanlige folk som kunne gjøre en jobb for dem i dagliglivet, og vi hadde tett og jevnlig kontakt med familiene deres.

De ni guttene som valgte å bli med i prosjektet, opplevde at flere dører som tidligere hadde vært lukket og låst, åpnet seg igjen på grunn av «Tett på». Det var en trygghet for skoler og andre å vite at de hadde prosjektet i ryggen.

Marius Eriksen og Eivind Fivelsdal fra Tett på-prosjektet på Furuset.

– En av guttene ble først nektet plass på en skole, men da de fikk vite at vedkommende ble «backa» av oss, så snudde de.

Jobbet godt i fengsel

Samarbeidet med fengselssystemet fungerte også godt i prosjektet. Flere av guttene sonet straffer mellom 2001 og 2004. Marius Eriksen og de to andre sosialarbeiderne besøkte ofte guttene og jobbet med dem innenfor murene. Det var her den viktigste kontaktetableringen skjedde.

– Det å få jobbe med dem i fengsel, var fantastisk. De var sultefora på kontakt med utenforstående, og vi fikk snakket sammen i timevis. Vi oppdaget også at fengslene satte stor pris på eksterne samarbeidspartnere, og vi var faktisk med på å mene noe om hvor disse guttene burde plasseres i fengslene i forhold til de andre gjengmedlemmene. Samtlige inspektører og betjenter var veldig positive til oss, sier Eriksen, som også var med flere av guttene ut på permisjon.

– Jeg kjørte blant annet motorsykel sammen en av guttene en hel dag. Jeg hadde meldeplikt dersom han skulle finne på å stikke av, men vi fryktet ikke at det skulle skje.

Men Eriksen opplevde også ubehagelige situasjoner ved å jobbe så tett opp til et belastet miljø som han og

de to andre sosialarbeiderne gjorde. Det var spesielt en episode som var alvorlig.

– Etter en politiaksjon der to gutter som var på rømmen ble tatt, ble jeg beskyldt for å ha tysta. Det tok to uker før vi fikk skværa opp og faren var over, sier Eriksen.

I følge Eriksen og Fivelsdal eksisterer båndene som ble skapt i prosjektperioden fortsatt.

– Seks av de 15 ungdommene som var med i prosjektet, går det veldig bra med i dag, og kontakten er der fortsatt. En jobber i restaurant, en er en svært dyktig ungdomsarbeider, en annen har startet sushirestaurant med familien sin, så det har vært store framskritt for flere av dem. Andre har hatt det tøffere, og har flydd inn og ut av fengsel, sier Eriksen.

Kom skjevt ut

Både Fivelsdal og Eriksen legger ikke skjul på at prosjektet også hadde problemer underveis. Særlig var startvanskene store. Forsker Yngve Carlsson har skrevet en grundig evalueringsrapport om «Tett på»-prosjektet på Furuset. Evalueringen viser at samarbeidet mellom de viktigste samarbeidende etater og avdelinger kom skjevt ut. Barnevernet var i utgangspunktet skeptiske til prosjektet, og samarbeidet med politiet fikk også en trøblete start, påpeker Carlsson. Carlsson trekker også frem flere ting som kom uheldig ut, men legger til at de prosjektansatte til tross for

samarbeidsvanskene utførte et betydelig arbeid overfor målgruppen på femten ungdommer.

«Det viktigste virkemidlet i prosjektet var den personlige relasjon som de tre prosjektansatte klarte å utvikle til guttene», skriver han.

Carlsson mener døråpningsarbeidet inn mot arenaer der guttene kunne bygge opp sin kompetanse, har vært noe av det mest vellykkede i prosjektet. Han skriver blant annet at tilgjengeligheten til sosialarbeiderne i «Tett på», at de stilte opp og tok et ansvar, gjorde at andre aktører ville, turte og orket mer i arbeidet med ungdommene.

«Den arbeidsform som «Tett på» representerer utgjør derfor et viktig supplement til et alt mer spesialisert velferdsapparat hvor de fleste relasjoner er spesifikke, overflatiske og upersonlige», skriver han.

Enig med analysen

SLT-koordinator Eivind Fivelsdal er enig med analysen til Carlsson.

– Dette var et pilotprosjekt som skulle gi oss nye erfaringer og ny lærdom, på godt og vondt, og slik sett mener jeg prosjektet var svært vellykket. Vi lærte utrolig mye av selve organiseringa av prosjektet, de ulike aktørenes meninger, og ikke minst hva man bør unngå, sier Fivelsdal, og trekker frem en ting man

absolutt bør styre unna når man setter i gang prosjekt ala «Tett på»:

– Du skal ikke sette i gang slike prosjekter uten veiledning utenfra. Du må også være klar over at prosjektet skal være mål- og oppgavestyrte fremfor tidsstyrt. Relasjonsbygging kan ikke bygges med skiftarbeid. Her må prosjektarbeiderne være fleksible og kunne ta imot telefoner og henvendelser til alle døgnets tider, sier Fivelsdal.

TETT PÅ

Prosjektet «Tett på» startet høsten 2001 og ble avsluttet i 2004. Prosjektet var blant andre støttet av Barne- og likestillingsdepartementet, og er evaluert i «Tett på gjengen» av Yngve Carlsson (NIBR-rapport 2005:14).

Kontaktperson:

SLT-koordinator i Bydel Alna, Eivind Fivelsdal
eivind.fivelsdal@bal.oslo.kommune.no
telefon 93 86 11 47

www.bal.oslo.kommune.no

Jenteprosjektet på Sagene i Oslo:

– Fikk varsellampene til å blinke

Alarmen gikk i Bydel Sagene, da en jentegjeng over tid brukte svært grov vold mot andre jenter. Det ble starten på Jenteprosjektet.

– Vi fikk meldinger om en type voldsbruk vi normalt bare ser hos gutter, og vi så at det var gjengangere blant jentene som utøvde volden. Det var spesielt et par stygge episoder som for alvor fikk varsellampene til å blinke rødt hos oss, sier prosjektleder Ann-Cathrin Faldet i Bydel Sagene.

Prosjektet ble startet opp i 2005. Jentegjengen som Bydel Sagene konsentrerte seg om, hadde da en kjerne på tre-fire ungdommer.

– Men det var alltid mange «hangarounds» rundt disse jentene, og vi så at vi måtte sette i verk tiltak for å hindre dette i utvikle seg til å bli en stor gjeng.

Skreddersydde opplegg

Bydel Sagene gikk bredt ut, og samlet krefter fra skole, politi, fritidstiltak og tilretteleggertjenesten til å bli med på Jenteprosjektet. Prosjektet ble ledet av Maria Reklef.

– Etter hvert kom også barnevernet og barne- og ungdomspsykiatrien inn i prosjektet. Alle partene kunne snakke åpent og fritt om navngitte jenter, og vi hadde jevnlig kartleggingsrunder for å finne ut hvem disse jentene var. Deretter kategoriserte vi dem ut i fra grad av bekymring, og satte inn tiltak som vi trodde ville passe for hver enkelt av jentene, sier Faldet.

Enhetsleder Lillian Rognstad i ungdomsseksjonen i Bydel Sagene, sier stikkordet i prosjektet var individuell tilnærming til alle jentene.

– Alle fikk sine skreddersydde opplegg. Det kunne dreie seg om alt fra hjelp til skolearbeid til ulike fritidstiltak. Jentene fikk sin egen kontaktperson, vi dro på helgeturer med dem, hadde samtaler sammen med foreldrene og noen ble også etter hvert institusjonsplassert.

Rom for gruppeaktiviteter

Men selv om en stor del av oppfølgingen skjedde individuelt, var det også rom for noen gruppeaktiviteter.

– Vi var litt spent på hvordan det ville fungere med fellesaktiviteter. Det kan slå uheldig og destruktivt ut i grupper der flere sliter med samme type problematikk. Men vi valgte likevel å prøve oss fram, og dannet en trailsykelgruppe som var åpen for alle.

– Vi hadde stram struktur på gruppa, og jobbet aktivt med det sosiale samspillet i fellesskapet. Jentene skulle ikke få sjansen til å spille hverandre ut, og i den grad det er mulig for voksne å få med seg alt, føler jeg vi lyktes med det, sier Rognstad.

Det var ikke tilfeldig at trail ble valgt som en av hovedaktivitetene til jentene.

– Det er en aktivitet som er spennende på flere områder. For det første er den en typisk gutteaktivitet, noe som var med på å gi status blant jentene. Samtidig er det en aktivitet som krever kroppsbeherskelse og passer jenter. Det er dessuten actionprega, og tanken var at trail kunne være en slags «adrenalinventil» for jentene. I tillegg er vi så heldige å ha en kjempegod kvinnelig instruktør tilknyttet Torshovdalen Aktivitetshus, noe som også var viktig for jentene, sier Faldet.

Knegg og teater

Jentene fikk i tillegg tilbud om å bli med på hesteprojektet «Knegg», og noen av dem var med på å utvikle en teateroppsetning med teatergruppa Backfish.

«Stikkordet i prosjektet var individuell tilnærming til alle jentene. Alle fikk sine skreddersydde opplegg»

– Backfish ønsket å laget et stykke om jentegjenger og tok kontakt for å få jentene til å stille som konsulenter i teaterarbeidet. Der fikk de brukt sin negative bakgrunn til noe positivt, og stykket ble veldig bra.

– «Knegg» på sin side var aldri et rent jentegjeng-tiltak. Der har jentene vært blanda med andre ungdommer, og på samme måte som med trail, har det å holde på med hest vært noe som har gitt status blant deltagerne, sier de to.

Handlekraftig

Jenteprojektet har gjort bydelen mer obs det som rører seg i jentemiljøene i bydelen. Og med apparatet på plass, ga det Bydel Sagene mulighet til å gå raskt inn da de så en ny gruppe jenter bruke vold på Bjølsen skole.

– Da gikk vi inn med blålys fra første stund, og vi klarte å ta kvelertak på utviklingen helt i starten. Det å bli kalt inn til foreldremøte av bydelspolitiet, satte nok en støkk i de unge jentene, tror Rognstad.

– Vi hadde et par stygge hendelser, blant annet en slåsskamp der en jente fikk juling av fem andre jenter. En av dem vi hadde søkelyset på, banket også opp en liten gutt på åtte år. Da ringer det noen bjeller.

Jentene selv syntes bydelen gikk inn med overdreven kraft.

– De mente det ble for mye, og klarte ikke se alvorsheten i det de gjorde. Men jeg er overbevist om at det var viktig å komme inn tidlig, og at handlekraften vår hjalp dem, sier Ann-Cathrin Faldet.

Forsker på jenter, gjeng og vold

Jenteprojektet på Sagene inspirerte Ann-Cathrin Faldet til å forske på fenomenet jenter, gjeng og vold. Nå tar hun doktorgrad på området.

– Dette er ikke en evaluering av Jenteprojektet på Sagene, men et bredere forskningsprosjekt som jeg håper vil gi oss ny lærdom om jenter og vold, sier doktorgradsstipendiat Ann-Cathrin Faldet, som også var involvert i Jenteprojektet gjennom sin jobb i Bydel Sagene.

– Jenteprojektet på Sagene er todelt. Den ene delen gikk på de praktiske tiltakene som ble satt i verk for jentene, den andre delen er forskningsprosjektet som jeg nå er i gang med, sier Faldet, og forklarer bakgrunnen for at hun ville jobbe grundigere med emnet jenter og vold.

– Jentevold er et område som det er gjort lite forskning på, og det er dessuten et økende problem. Statistikker viser at flere og flere jenter blir tatt, og anmeldt for vold. Det er noe av bakgrunnen for at jeg ønsket å forske mer på emnet, sier Faldet.

Hun har gjort kvalitative intervjuer med et utvalg av jenter fra østlandsområdet. Noen av dem var med i Jenteprojektet på Sagene.

Ann-Cathrin Faldet og Lillian Rognstad i Bydel Sagene.

– Jeg håper å kunne identifisere kritiske punkter hos jenter som er inne i en negativ utvikling, slik at det er mulig å komme inn tidligere å gjøre noe med problemene til de som sliter. Forhåpentligvis vil jeg kunne beskrive ulike faser, og hva som skjer når jenter til slutt går til det skrittet å utøve vold.

I intervjuene har Faldet stilt en rekke detaljerte spørsmål om hva som skjer i forkant av en voldsepisode. Alt fra hva slags aktiviteter de holder på med, til hvem jentene er med, skal kartlegges. Håpet er å finne likhetstrekk i hva som trigger jentene til å utøve vold.

– I tillegg ser jeg selvsagt nærmere på bakgrunnen til disse jentene. Per dags dato sitter jeg igjen med en følelse om at livet ikke har vært så enkelt for noen av de jentene jeg har snakket med i mitt forskningsprosjekt. Men det er ikke mulig å peke på en enkelt årsak, det er mer sammensatt enn som så.

Ann-Cathrin Faldet startet med doktorgradsarbeidet i 2006, og skal være ferdig i 2009.

Tilretteleggertjenesten i Bydel Sagene

Bydel Sagene i Oslo har opprettet en egen tilretteleggertjeneste som følger opp vanskeligstilte barn og unge. De jobber i samarbeid med og på bestilling fra barneverntjenesten. Tilretteleggertjenesten tilrettelegger, lager aktivitetsplaner og følger opp barn og unge som er henvist fra barnevernet. Tilrettelegger-tjenesten driver også et bokollektiv.

JENTEGJENGPROSJEKTET

Jentegjengprosjektet på Sagene kom i gang i 2005 og er ennå ikke avsluttet. Et doktorgradsarbeid om emnet skal ferdigstilles i 2009. Begge deler er støttet av Barne- og likestillings-departementet.

Kontaktperson:

Prosjektleder Ann-Cathrin Faldet
ann-cathrin.faldet@bsa.oslo.kommune.no
telefon 95 84 56 41

www.bsa.oslo.kommune.no

Aksjonsforskningsprosjektet i Kristiansand:

Fikk hjelp av forskningsteam

Resultatene av Aksjonsforskningsprosjektet i Kristiansand, var en av hovedårsakene til at Mentorordningen i samme by ble dratt i gang.

I årene mellom 1995 og 2001 opplevde Kristiansand gjentatte sammenstøt mellom nynazistiske grupper og multi-etnisk ungdomsgrupper. Konflikten toppet seg høsten 2000 i form av masseslagsmål og hevnaksjoner. Kristiansand kommune gikk bredt ut for å løse konfliktene og bryte opp nasjonalistiske- og voldelige miljøer.

I perioden 2001 til 2004 jobbet forskere tett sammen med Kristiansand kommune i Aksjonsforskningsprosjektet. Målet var å motvirke rasistisk motivert vold og løse opp i de alvorlige konfliktene mellom ungdomsgrupper.

Følgforskning – en god arbeidsform

Prosjektet ble ledet av forsker Yngve Carlsson. I en erfaringsrapport utarbeidet av Carlsson og Thomas Haaland, presenterer de to viktige resultater og

erfaringer fra arbeidet. I Kristiansand kommune var de svært fornøyde med forskningssamarbeidet.

– For oss var det en god måte å jobbe på. Over en treårsperiode hadde vi forskere som kunne være med å vurdere situasjonen og analysere det arbeidet vi gjorde. Samtidig kom de med innspill til metoder og metodeutvikling, sier kriminalitetsforebyggende koordinator Tone Stang Astrup i Kristiansand kommune.

Aksjonsforskningsprosjektet resulterte i den omfattende rapporten «Voldelige ungdomsgrupper – intervensjon på kommunenivå».

– Boka til Carlsson og Haaland kartlegger grundig hva som er gjort i det frivillige, i fritidssektoren og i det offentlige, og gir en god beskrivelse av alt det arbeidet

som ble gjort. Resultatene har vært svært nyttige for oss, og jeg vet blant annet at boka som kom ut i etterkant av prosjektet, har blitt brukt av politiet og andre samarbeidspartnere. Den har også blitt presentert for politikerne, sier Astrup.

Grundig kartlegging

Foreldremobiliseringen gjennom Voksne for Barn og prosjektet deres Exit, ble vurdert. Det samme ble Kirkens Ungdomsprosjekt, politiet, undervisnings- og opplæringsopplegget ved to ungdomsskoler og kultur- og fritidstiltak mot utsatte grupper. Aksjonsforskningsprosjektet så også nærmere på hvordan ulike tiltak kommunen hadde satt i verk overfor ungdommer, fungerte. De kartla samtidig hvordan kommunen styrte og koordinerte arbeidet overfor de voldelige gruppene i byen.

I rapporten anbefaler forskerne dessuten tre nye tilnærminger for lykket med forebygging og intervensjon, overfor de voldelige ungdomsgruppene i Kristiansand.

– Det ene var en bred, langvarig og organisert mobilisering mot nazisme, og for toleranse og menneskeverd. Vi sier ikke at det ikke hadde vært noe slikt i Kristiansand tidligere, men det hadde ikke vært gjennomført med samme bredde og kraft slik man så i for eksempel Brumunddal og Øvre Eiker, sier Carlsson og fortsetter:

– Den andre anbefalingen vi ga var å gi bedre støtte til ungdommer som er ofre for vold. I en rapport fra 2001 ble det fremhevet at mange av ungdommene på begge sider av konflikten hadde et dårlig forhold til

«Målet var å motvirke rasistisk motivert vold og løse opp i de alvorlige konfliktene mellom ungdomsgrupper»

politiet. De mente de ikke tok dem på alvor når de var utsatt for vold fra motparten, og dermed ble det mer nærliggende å hevne. I tillegg bør ungdom som er utsatt for vold og som har gjennomgått en traumatisk opplevelse, få annen støtte til å bearbeide dem.

– Den tredje anbefalingen var å trekke inn erfaringer fra en dansk mentorordning for unge straffedømte.

Mentorprosjektet

Det ble på mange måter fødselen på nybrottsarbeidet Mentorprosjektet i Kristiansand.

– Vi mente en slik mentorordning ville være fornuftig både overfor minoritetsungdom som allerede var kriminelt belastet, og for de som var på vei inn i kriminelle miljøer, sier forsker Yngve Carlsson.

Mentorordningen i Kristiansand startet opp høsten 2004 og varte ut 2006, men er videreført i mindre skala.

«Mange av ungdommene på begge sider av konflikten hadde et dårlig forhold til politiet. De mente de ikke tok dem på alvor når de var utsatt for vold fra motparten, og dermed ble det mer nærliggende å hevne»

AKSJONSFORSKNINGSPROSJEKTET

Aksjonsforskningsprosjektet varte i perioden mellom 2001 og 2004. Prosjektet var blant andre støttet av Barne- og likestillingsdepartementet.

Arbeidet er beskrevet i NIBR-rapport 2004:20, Yngve Carlsson og Thomas Haaland: *Voldelige ungdomsgrupper – intervensjon på kommunenivå. Erfaringsrapport fra Kristiansand 2001-2004.*

Kontaktperson:

Kriminalitetsforebyggende koordinator Olaf Haugen
olaf.haugen@kristiansand.kommune.no
telefon 48 08 97 83

www.kristiansand.kommune.no

Mentorprosjektet i Kristiansand:

En guide inn i normalsamfunnet

I Kristiansand fikk et titalls voldelige gutter sin egen mentor som skulle være deres guide inn i normalsamfunnet. De fleksible mentorene stilte opp for guttene når flere andre tjenester i det offentlige hjelpeapparatet stengte dørene for kvelden.

Mentorprosjektet startet opp høsten 2004 og ble avsluttet ved utgangen av 2006. Deretter ble det vedtatt videreført i kommunens handlingsprogram for perioden 2007-2010.

Målgruppen var gutter med minoritetsbakgrunn i alderen 14 til 18 år som hadde deltatt i voldelige handlinger og spredd betydelig frykt i ungdomsmiljøet i Kristiansand. Mentorprosjektet ble startet opp på utsiden av det offentlige hjelpeapparatet, og mentorene skulle være rollemodeller og fungere som guttenes guider inn i normalsamfunnet.

– Alle mentorene hadde selv minoritetsbakgrunn og i noen tilfeller også samme språk og etnisk bakgrunn

som den gutten de fulgte opp, sier kriminalitetsforebyggende koordinator Tone Stang Astrup i Kristiansand kommune.

Mentorprosjektet i Kristiansand ble utviklet i nært samarbeid mellom kommunens kriminalitetsforebyggende koordinator, barnevernet, det forebyggende politiet og organisasjonen Voksne for barn og fra januar 2006 Ester-stiftelsen.

– Gutter som ble rekruttert inn i prosjektet ble i stor grad anbefalt av politi og barnevern. Men vi fikk også henvendelser fra familier som ønsket at deres barn skulle bli med, sier Stang Astrup, og legger til at

samarbeidet med politiet har vært av stor betydning for mentorordningen.

– De har bidratt til at ungdom er kommet med i prosjektet. I samarbeid med prosjektleder og mentorene har politiet kommet raskt på banen i situasjoner der det har vært nødvendig.

Fleksible

Mentorenes arbeidsinnsats var preget av fleksibilitet og var tilpasset guttenes rytme. Arbeidet var ofte konsentrert til kvelder og helger, men også ved behov på nattestid.

– De fikk et «grep» som i betydelig grad skilte seg fra kontakten som det øvrige hjelpeapparatet har hadde til guttene. Mentorene kunne få tekstmeldinger eller telefoner fra guttene, og på bakgrunn av slike initiativ rykket ofte mentorene ut til steder hvor guttene hadde oppført seg provoserende. De fikk tatt dem ut av situasjonen før det utviklet seg til voldsutøvelse. Guttene aksepterte mentorenes grensesetting fordi de hadde vist at de bryr seg om dem, forklarer forsker Yngve Carlsson, som evaluerte prosjektet for sin tidligere arbeidsgiver NIBR.

Selve gjennomføringen av prosjektet ble lagt til Voksne for barn, mens Ester-stiftelsen har gjennomført opplegget fra januar 2006. Else Berge Løland har vært prosjektleder og koordinator hele veien.

– En viktig årsak til dette var at vedkommende hadde lang erfaring i å arbeide med utsatte ungdommer og deres foreldre. I tillegg ble det sett på som en fordel å plassere prosjektet på utsiden av det kommunale forebyggingsapparatet. Guttene hadde begrenset tillit til dette apparatet, og særlig til barnevernet. Men mentorprosjektet ble annerledes fordi det ble koblet til en frivillig organisasjon, sier Carlsson.

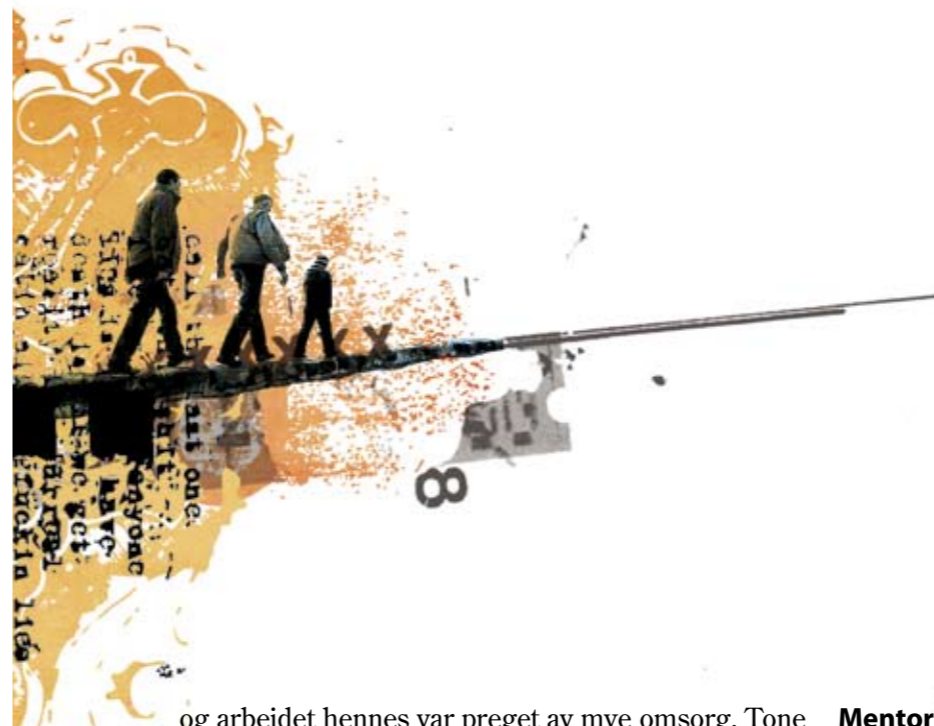
Carlsson legger til at en forutsetning for å lykkes med en slik mentoroppfølging, er at man får tak i dedikerte og kloke menn med minoritetsbakgrunn som kan spille på erfaringer fra egen integreringsprosess, og som samtidig kan være et forbilde for guttene.

– Menn med slik bakgrunn er trolig ikke noen mangelvare, men det kan være en utfordring å finne fram til dem og motivere dem til å ta en bi-jobb som mentor, mener Carlsson.

Sterk prosjektleder

Han mener samtidig til at mentorprosjektet i Kristiansand viser viktigheten av å ha en dedikert og engasjert prosjektleder som følger opp mentorene og deltar selv.

I Kristiansand var koordinator Else Berge Løland akkurat en slik type leder. Etter hvert ble hun beskrevet som «mentormor» for guttene. Hun hadde en arbeidsform som var veltilpasset prosjektdeltagerne,

og arbeidet hennes var preget av mye omsorg. Tone Stang Astrup i Kristiansand kommune tror prosjektet vanskelig hadde latt seg gjennomføre, uten en sterk prosjektleder som ofret mye av seg selv og sin egen fritid på guttene.

– Else Berge Løland har heldigvis hatt en dyktig medarbeider, ellers hadde det rett og slett falt for mye ansvar på henne. Innsatsen deres har vært enorm, og disse voksne damene har lyktes i å utvikle en positiv relasjon til guttene, og ikke minst familiene deres.

– Hvordan da?

– Guttene ringer dem når de trenger en voksen til å sette grenser for seg, og når de trenger hjelp i hverdagens mange utfordringer. De ber om hjelp når de må i konfliktrådet eller i rettsalen. De ber om støtte når de skal betale bøtene sine, fylle ut selvangivelse eller når de skal søke om skoleplass. De har kort og godt stilt opp på alt det en ungdom trenger hjelp og veiledning til, sier Astrup, og legger til at både prosjektlederen, hennes assistent og mentorene har fått et godt forhold til mange av guttenes familier.

– Mentormødrene utviklet et nært tillitsforhold til de foresatte. Når familiene tok kontakt, var det ikke snakk om å innkalle til et møte på et kontor. Da troppet de enten opp hjemme hos familiene, eller så møttes de på kafe, sier Astrup.

Mentorvenn

Mentorforholdet var i utgangspunktet avgrenset oppad til seks måneder, men flere av mentorforholdene ble utvidet til ti måneder. Guttene refererte etter hvert til mentorene som en slags venn. I de første tre månedene fikk guttene cirka 50 timers oppfølging hver måned, deretter ble tallet redusert til rundt 25 timer. Mentorene fikk lønn for arbeidet, men relasjonen til guttene ble ikke avsluttet når lønnsperioden var over.

«Alle mentorene hadde selv minoritetsbakgrunn og i noen tilfeller også samme språk og etnisk bakgrunn som den gutten de fulgte opp»

– De fortsatte å ha kontakt ved å treffes på byen, trene sammen eller å gå på kino sammen, sier Carlsson.

Etter at perioden med statlig finansiering var over, ble Mentorprosjektet videreført i mindre skala i Kristiansand. Prosjektet får kommunal støtte.

– Fortsatt har vi tett oppfølging av flere ungdommer i Kristiansand kommune, og veldig mange av de som har vært med tidligere går det bra med i dag. Vi ser at disse mentorene og «mentormødrene» har utviklet nært forhold til både guttene og familiene deres, og det har vært et spesielt og meget meningsfylt prosjekt å følge, avslutter Astrup.

«De ber om støtte når de skal betale bøtene sine, fylle ut selvangivelse eller når de skal søke om skoleplass»

MENTORPROSJEKTET

Mentorprosjektet varte i perioden mellom 2004 og 2006.

I dag er arbeidet videreført gjennom Kristiansand kommune og Ester-stiftelsen.

Tiltaket er beskrevet i NIBR-notat 2006:117, Yngve Carlsson: *Hvordan gripe de ugripelige unge med minoritetsbakgrunn. En virksomhetsbeskrivelse og foreløpig evaluering av et mentorprosjekt i Kristiansand*. Evalueringen er blant annet støttet av Barne- og likestillingsdepartementet.

Kontaktperson:

Kriminalitetsforebyggende koordinator Olaf Haugen
olaf.haugen@kristiansand.kommune.no
telefon 48 08 97 83

www.kristiansand.kommune.no

Kvalifiseringsprosjektet i Trondheim:

– Hjelp til ungdommer i fri flyt

I Trondheim var et tidsavgrenset kvalifiseringsprosjekt så vellykket, at det senere har gått over i et permanent tiltak.

– Bakgrunnen for prosjektet var at vi på starten av 2000-tallet hadde en sterk økning av vold og kriminalitet i Trondheim sentrum. Vi så også at de som sto for brorparten av det som skjedde, var unge minoritetsgutter som noen betraktet som en gjeng, sier barnevernskonsulent og koordinator i Kvalifiseringsprosjektet, Kathrine Aasbak.

For å ta tak i det økende volds- og kriminalitetsproblemet i byen, tok rådmannens fagstab og SLT-koordinator initiativ til et straktiltak for ti gutter under 18 år som over tid hadde utviklet asosial atferd. Kvalifiseringsprosjektet ble startet i 2002.

– Dette var ungdommer som drev rundt og var konstant ute etter bråk. De spredde mye frykt hos unge og voksne i Trondheim sentrum, sier Aasbak.

Målsetningen var å bistå ungdom som hadde utviklet eller var i ferd med å utvikle en kriminell løpebane til å bli selvhjulpne gjennom et ordinært kvalifiseringsløp. Den samme målsetningen gjelder for dagens videreførte tiltak. Kvalifiseringsprosjektet, som ble startet i 2002 var nemlig så vellykket, at Trondheim kommune bestemte seg for å fortsette med tiltaket etter prosjekt-slutt i 2004.

I samarbeid med brukeren utformes en individuell plan der tiltak knyttes opp mot samarbeidspartnere som for eksempel videregående skoler, Friomsorgen, Nav, sosialtjenesten, politiet og fengselsvesenet.

– I tillegg prøver vi å bygge opp gode relasjoner med guttenes nettverk og familier, i de tilfellene de er til stede. De som er med i prosjektet er ungdom i fri flyt,

ungdom som ikke klarer å benytte seg av eksisterende hjelpetiltak, sier Kathrine Aasbak.

«Hierarkiet var så rigid, at vi var helt nødt til å ta dem ut en og en og jobbe individuelt»

Utfordrende

I dag er prosjektet rettet inn mot minoritetsspråklig ungdom i alderen 15 til 25 år med atferdsvansker.

– Da vi startet opp prosjektet, brukte vi ulike metoder for å få tak i de guttene som trengte hjelp. Noen var allerede barnevernsklinter som vi var kjent med fra før. Andre kjente vi ikke til, og disse kom vi ofte i kontakt med via de andre guttene og nettverkene rundt. Vi presiserte hele tiden at dette var et frivillig tiltak, og at de virkelig måtte ønske å bli med selv om de skulle få plass, sier Aasbak, og legger til at det var en utfordrende gruppe gutter å jobbe med. Faktisk langt mer utfordrende enn de hadde sett for seg da prosjektet startet.

– Vi fant etter hvert ut at rusproblematikken hos guttene var mye større enn det vi hadde trodd. I tillegg

kom mange av disse ungdommene fra kriger, og de bar tydelig preg av å lide av posttraumatisk stresslidelse.

Grupper fungerte ikke

I starten prøvde Aasbak og de andre i prosjektet å jobbe i grupper med guttene. Det fungerte ikke.

– De var utemma når vi starta opp, og vi opplevde en del konflikter der guttene barket sammen på kontoret. Hvis de ikke fikk ting slik de ønsket, hendte det også at de knuste telefoner og andre ting. Hierarkiet var så rigid, at vi var helt nødt til å ta dem ut en og en og jobbe individuelt. Det er vi helt konsekvente på i dag. Nå er det ingenting, bortsett fra julemiddagen, som er felles.

– Hva har vært viktig for dere i det individuelle arbeidet med guttene?

– Det vesentlige for oss er å oppnå tillit til brukerne. Dette er gutter og jenter som har problemer med relasjoner, og vi bruker lang tid på å etablere god kontakt. Når den er der, må vi legge mer hensiktsmessige strategier for hver enkelt person.

– Hvordan da?

– For å føre et liv som følger det som er normen i samfunnet, må du ha en annen kompetanse enn den

som finnes på gata. Vi ser på hva som finnes av muligheter for den enkelte ut i fra ting som motivasjon og interesser. I tillegg jobber vi veldig mye med å forbedre guttene på avslutningen av selve kontakten med oss. Vi er veldig klare på at dette er et tiltak som har en start og en slutt.

– Hvorfor?

– Vi fungerer som sikkerhetsnett for disse guttene gjennom flere år. For disse ungdommene, som har opplevd store tap og flere brutte relasjoner over tid, er det viktig å forbrede dem på at dette er et prosjekt

som varer i en tidsavgrenset periode. Men det betyr ikke at vi gir oss før vi føler vedkommende er selvstendig og kan ta vare på seg selv.

Fornøyd med resultatene

Til nå er 17 personer skrevet ut av prosjektet, og Aasbak er stolt over de foreløpige resultatene. Ni av de som fortsatt bor i Trondheim er i dag selvstendige. To av brukerne har flyttet fra kommunen, og en av disse er i dag selvstendig. To er i gang med utdanning via Nav, to får sosialhjelp, mens en er utvist fra landet.

KVALIFISERINGSPROSJEKTET

Kvalifiseringsprosjektet ble startet i 2002 og avsluttet i 2004, og var støttet av blant andre Barne- og likestillingsdepartementet. Tiltaket er i dag et permanent tilbud i Trondheim.

Prosjektet er evaluert av Berit Berg, Sintef: «En stein i elva. Evaluering av et kvalifiseringsprosjekt for ungdom med minoritetsbakgrunn. 2005».

Kontaktperson:

Prosjektleder Kathrine Aasbak
kathrine-r.aasbak@trondheim.kommune.no
telefon 95 26 38 23

www.trondheim.kommune.no/content.ap?thisId=1079890571

Ungdom mot Vold i Oslo:

Evig KAMP mot ungdomskriminalitet

Gjennom snart 13 år har Ungdom mot Vold utviklet sin egen KAMP-metode for å forebygge og hjelpe ungdom ut av en kriminell hverdag.

– Drømmescenariotet for oss vil være å ha et samfunn der det ikke er behov for en organisasjon som vår. Men så lenge det er behov for Ungdom mot Vold, vil vi fortsette å gjøre en jobb for å bekjempe og forebygge kriminalitet blant unge, sier Farid Bouras, leder i Ungdom mot Vold (UMV).

KAMP er deres viktigste verktøy. De fire initialene står for «Kognitiv Atferds Mestring i Praksis», og er et kriminalitetsforebyggende program som er tilpasset førstegangskriminelle og gjengangere i kriminalitetsbildet uansett alder, kjønn, etnisitet og kulturforhold. Metoden er basert på norske forhold.

KAMP har i mange år vært rettet mot grupper og enkeltpersoner på skolene, ungdom under Friomsor-

gen og andre ungdommer som befinner seg i risikozonen.

– KAMP skal gjøre det lettere for disse ungdommene å komme seg tilbake på skolebenken, få seg en jobb og skaffe seg bolig. Gjennom Ungdom mot Vold får de personlig oppfølging og hjelp til å lykkes. Vi følger dem til Nav, skriver CV'er sammen, hjelper til med lekser, stiller opp på sosialkontoret og vi bidrar på boligmarkedet. Vi er fleksible og tilgjengelige for å imøtekomme behovene til ungdommene, sier prosjektleder Kemal Yaldizli.

– I tillegg har vi i år lansert Juru, et opplegg som sikrer juridisk veiledning til ungdommer som går hos oss. Ungdommene betaler ikke fem flate øre for å

snakke med en advokat, og det er en trygghet for veldig mange.

Forpliktende avtaler

Ungdom mot Vold har inngått forpliktende avtaler med en rekke samarbeidspartnere for å gjøre stien tilbake til samfunnet bredere og mer tilgjengelig for de som har havnet på skråplanet. Osloskolene Sogn videregående skole, Etterstad videregående skole, Sofienberg videregående skole, Ulsrud videregående skole, Rommen skole og Skullerud skole og akerhusskolene Tærruddalen skole og voksenopplæringstilbudet for minoritetsspråklige voksne i Skedsmo, Sagelva VOsenter, er noen av de viktigste samarbeidspartnerne som har inngått forpliktende avtaler med UMV.

– Utdanning er en viktig bærebjelke i ethvert samfunn, og nettopp utdanning er også et nøkkelord for oss i vårt kriminalforebyggende arbeid. Vi ønsker å hjelpe skolene med konflikthåndtering og tar tak i den lille gruppen som ofte står for det meste av bråk og problemer i skolehverdagen. Kommer vi tidlig inn, er sjansene større for å lykkes. Da kan vi stoppe ungdom som er på full fart inn i tyngre kriminelle miljøer og gjenger. Derfor er avtalene vi har fått i stand med åtte osloskoler, viktige og svært nyttige for alle parter, sier Bouras.

I følge evalueringene som gjennomføres to ganger i året har tilbakemeldingene fra skolene vært gode, og

mange rektorer synes det er en trygghet å ha UMV som støttespiller i arbeidet med å løse konflikter og med å følge opp elever for å skape et bedre skolemiljø for alle.

Samarbeidet med skolene betyr at elever som ellers ville blitt utvist, i stedet får tilbud om å møte hos Ungdom mot Vold. I tillegg til forslag til utarbeidelse av forebyggende tiltak på skolene driver UMV oppsøkende arbeid på skolene og snakker med elevene som et ledd i oppfølgingsarbeidet.

«Vi satser knallhardt på dem, og forsøker så godt vi kan å stoppe negative prosesser som er satt i gang»

– Det er en frivillig ordning som gjør at eleven slipper å få fravær. Velger de oss, får de leksehjelp og oppfølging som er skreddersydd deres egne behov. Det er et alternativ til å gå gatelangs og kanskje i stedet komme opp i nye og større problemer.

Individuelle oppfølgingsplaner

Alle skoleungdommer som havner hos Ungdom mot Vold, enten det er en utvisningssak eller konfliktsak,

Kemal Yaldizli og Farid Bouras
i Ungdom mot Vold.

må skrive under kontrakter med organisasjonen og skoleledelsen. I dokumentet forplikter alle parter til et samarbeid for å løse utfordringene i fellesskap.

– Det er viktig for ungdommen å ha faste rammer å forholde seg til. Det gir en trygghet å vite at «jeg har min rett til å gå dit, jeg kan spørre om råd og jeg kan gå dit når jeg ønsker». Hensikten er å opprettholde

«Kommer vi tidlig inn,
er sjansene større for
å lykkes»

motivasjonen, og at vi sammen lager en oppfølgingsplan om hvordan de individuelle målene for denne personen kan oppnå. Dessuten er kontrakten vel så viktig med tanke på at de vet at vi plikter å hjelpe dem, sier Kemal Yaldizli.

Lykkes ikke Ungdom mot Vold med å få ungdommene tilbake til samfunnet gjennom skolene, prøver de på nytt gjennom Friomsorgen. For det er nettopp der UVM ofte møter skoledropouts igjen.

– Ofte er det gjengangere vi møter på i vårt arbeid, både på skolene og i Friomsorgen. Av og til hender det også at vi har skoleelver som er under Friomsor-

gen. Det går gjerne i sirkel. Vår arbeidsmetode og samarbeidsform bidrar til å bryte denne sirkelen, sier Bouras.

Størst i Norge

Nettopp Friomsorgen har vært en viktig samarbeidspartner for Ungdom mot Vold siden organisasjonen ble etablert for snart 13 år siden. Svært mange lovbrutere har gjennomført og gjennomfører samfunnsstraffene sine hos Ungdom mot Vold.

– Vi er størst i Norge når det gjelder å ta i mot unge domfelte som skal gjennomføre sin samfunnsstraff. I løpet av 2005 og 2006 hadde vi 120 domfelte personer her hos oss, og hitill i år har vi hatt 45 unge domfelte som har fått sin samfunnsstraff her. Disse er alle med på KAMP for å lettere komme seg tilbake i et normalt liv. Vi satser knallhardt på dem, og forsøker så godt vi kan å stoppe negative prosesser som er satt i gang, sier Bouras.

Stabilitetsoppfølging

Ungdom mot Vold gir ikke slipp på domfelte som har ytterligere behov for oppfølging og imøtekommer denne gruppen med avtale om stabilitetsoppfølging etter endt samfunnsstraff. Denne oppfølgingen bygger på allerede gjennomførte tiltak under soningen og har som mål å redusere risikofaktorer for ny kriminalitet.

Ungdom mot Vold i mastergradskurs

Et samarbeid mellom Universitetet i Oslo og Ungdom mot Vold, har ført til et helt nytt mastergradskurs for studentene ved Psykologisk institutt.

– Vi har hatt kontakt med Ungdom mot Vold over en periode nå. Først da de var med på noen kurs på Universitetet for å skaffe seg faglig påfyll. Deretter da de tok kontakt for å få feedback på metodearbeidet sitt. Det er denne kontakten som er bakgrunnen for at vi nå etablerer et helt nytt mastergradskurs innenfor samfunns- og kulturpsykologi for studentene på Psykologisk institutt, sier psykologiprofessor Rolv Mikkjel Blakar ved Universitetet i Oslo.

Det nye tilbudet for 15 mastergradsstudenter i samfunns- og kulturpsykologi kommer i gang i januar 2008. En åtte ukers hospiteringsperiode hos Ungdom mot Vold, vil være det sentrale innslaget i kurset. Professor Blakar tror opplegget vil være en enorm ressurs for begge parter.

– Ungdom mot Vold får assistanse av godt kvalifisert ungdom, samtidig blir de kontinuerlig vurdert i sitt arbeid. Studentene skal nemlig skrive rapporter om

hva de ser og opplever i sin hospiteringsperiode, både på godt og vondt, forteller Blakar.

For psykologistudentene blir hospiteringsperioden et nyttig supplement til lærebøkene.

– For studentene våre er dette en enestående mulighet til å komme seg ut og ta pulsen på samfunnet. Interessen for det nye tilbudet er stor. Vi har mer enn nok søkere til å fylle opp de 15 plassene, sier Blakar, som karakteriserer den nye samarbeidspartneren Ungdom mot Vold som en suksesshistorie. Men selv vellykkede organisasjoner kan bli enda sterkere, mener han.

««For studentene våre er hospiteringen hos Ungdom mot Vold en enestående mulighet til å komme seg ut og ta pulsen på samfunnet»»

– Alle ting kan forbedres – ikke minst i en så kompleks verden som den vi lever i. Vi håper samarbeidet med Universitetet i Oslo kan gjøre suksesshistorien Ungdom mot Vold enda litt bedre.

– Samarbeid er sentralt

– Skal vi hjelpe et menneske som sliter, må vedkommende følges opp over en lang periode. For å lykkes, må vi samarbeide med andre.

Det sier Ungdom mot Vold-leder Farid Bouras. De har derfor tatt initiativ til en nettverkssamling i hovedstaden.

– To ganger årlig møter vi politikere, rektorer fra osloskoler, oslopolitiet, Friomsorgen og Utdannings-etaten i hovedstaden for å snakke om de signalene vi

alle plukker opp i våre hverdager. Nettverkssamlingen er unik, og gir alle partene en bedre oversikt over hva som rører seg, hva som er trendene og hva som kan komme til å skje i ungdomsmiljøene, sier Bouras, og legger til at samarbeidet er mer enn fine ord og løse avtaler.

– Vi har inngått forpliktende avtaler med alle våre samarbeidspartnere. Det har vi gjort slik at vi ikke bare løst sier vi samarbeider. Nettverkssamlingene skal bety noe, og det gjør det når vi har fått på plass slike avtaler som alle plikter å holde.

UNGDOM MOT VOLD

Ungdom mot Vold ble opprettet i 1995, og er et lavterskeltilbud for ungdom mellom 12 og 25 år. Organisasjonen er blant andre støttet av Barne- og likestillingsdepartementet.

Kontaktperson:

Prosjektleder Kemal Yaldizli
kemal@umv.no
telefon 22 11 31 11

www.umv.no

Sisterhood på Frogner i Oslo:

Setter grenser med Sisterhood

Jentefellesskapet Sisterhood skal gi unge jenter bedre selvtillit og lære dem å sette egne grenser.

– Vi ønsker å skape et fellesskap der unge jenter kan øve seg på selvtillit og på å være selvstendige individer, samtidig som de er med i en gruppe, sier prosjektleder Savannah Marie Frenning i Bydel Frogner.

Høsten 2005 fikk Bydel Frogner straksmidler fra daværende Barne- og familiedepartementet for å sette i gang et jenteprojekt. Bakgrunnen for initiativet var å gripe tak i en jentegjeng som spredde frykt i ungdomsmiljøet i bydelen med både vold og kriminalitet.

– Vi hadde problemer med en utagerende jentegjeng som vanket i Oslo sentrum på kveldstid, og som ofte havnet på ungdomsstedet Caféen på Frogner. Miljøet blant jentene var hardt, og gruppen hadde et tydelig hierarki med en sterk leder, en sterk medkompanjong

og noen undersåtter. Det var mange som ikke turte å komme til Caféen på grunn av at disse jentene var her, og det var ønsket om å bryte opp gjengen som var drivkraften vår bak prosjektet, sier Frenning.

Magesår

I samarbeid med Blå Kors ungdom og SLT, startet derfor Ungdomstjenesten i Bydel Frogner Sisterhood of Oslo. Sisterhood er inspirert av det svenske jenteprojektet United Sisters.

– Visjonen var å skape en større jentegruppe der vi jobbet med holdningsskapende arbeid. Vi vil vise disse jentene hva gevinsten er ved å stå sterke sammen, og samtidig bryte ned de fordommene og baksnakkingen som ofte kan finnes jentene imellom. Ved å kjøre en

ren jentegruppe, slipper vi den innbyrdes rivaliseringen som gjerne blusser opp når jenter er sammen med gutter, sier Frenning, og legger til at presset til å være «pen og vellykket» er stort i mange jentemiljøer.

– Det råder en ide om at «du er det du ser ut som». Enten er du stygg, eller så er du pen. Fokuset på utseende er intenst for mange av dem, og vi har faktisk opplevd unge jenter ned i 13-14-årsalderen som har fått magesår på grunn av stress. Sisterhood skal gi jentene et pusterom fra jaget de opplever daglig, og forhåpentligvis også gi dem noen sunne idealer og forbilder. Det er dessverre mangelvare for mange.

– Hvordan jobber dere med jentene?

– I Sisterhood snakker vi om alt fra psykisk helse, seksualitet og kjærlighet, til religion, rus og mobbing. Mange jenter helt ned i 13-årsalderen forteller om seksuell eksperimentering og episoder de opplever som direkte seksuell trakassering. De forteller også om stygge hendelser som grenser til voldtekt. Vi ønsker å lære disse jentene til å bli modige nok til å si nei, og å sette sine egne grenser.

Jentene er også med på ulike fritidsaktiviteter.

– Vi lager god mat sammen, drar på kino, lærer selvforsvar, kjører go-cart, besøker stylisten og er med på trendy og kreative aktiviteter.

– Hvem er den typiske jenta som er med i Sisterhood?

– Alle er velkomne, og vi har også med oss de du normalt tenker på som «ressurssterke». Men vi ønsker først og fremst å få tak i de som er i risikosonen og som virkelig trenger å bli sett og hørt. Det kan være de som sliter med aggresjonsproblemer og voldsproblematikk, men også de som er innesluttet og beskjedne.

For å finne fram til jentene som har behov for å komme i kontakt med et nytt miljø, har Sisterhood et nært samarbeid med både skolene, helsesøsterene og barnevernet i bydelen. Tilbudet er frivillig.

– Når vi har funnet frem til aktuelle kandidater, sender vi ut invitasjoner om å bli med i jentegruppa.

Sprer seg over byen

15 jenter var med i pilotprosjektet som ble startet i 2006. Sisterhood måtte si nei til over 20 andre som hadde lyst til å bli med.

– I pilotprosjektet hadde vi to jenter som vanket i gjengmiljøer. En jente var voldelig, noen hadde naskeproblematikk, mens andre besvimte fordi de slanket seg og ikke fikk i seg mat. Alle disse trengte å komme seg inn i et nettverk med positive relasjoner.

Prosjektleder
Savannah Marie Frenning.

Kaféleder Nina B. Olsson.

Jentegjengen som var det opprinnelige hovedmålet for prosjektet, fikk derimot aldri tatt del i Sisterhood.

– Da vi kom i gang med prosjektet i 2006, hadde gjengen løst seg opp av seg selv. De begynte på ulike skoler, og noen av jentene flyttet fra byen. Men selv om Sisterhood ikke formelt var startet da denne gjengen vanket på Caféen, så tok vi som var i miljøet rundt dem tak i jentene og prøvde å gjøre lignende ting som vi gjør i Sisterhood i dag.

Nå har Sisterhood-modellen fra Bydel Frogner fått fotfeste i flere bydeler i hovedstaden.

– Vi har gruppelederkurs hos oss for alle bydeler og organisasjoner som har lyst til å starte opp sine egne sisterhoodgrupper. Etter hvert håper jeg også andre byer i Norge kommer etter og danner jentegrupper, og visjonen på sikt er å skape et Sisterhood of Norway, sier Savannah Marie Frenning.

Fanger opp faresignaler på Caféen

Uten ungdomsstedet Caféen i Bydel Frogner, hadde trolig ikke Sisterhood blitt startet.

Det var her jentegjengen som var utgangspunktet for Sisterhood ofte vanket.

– Vi har hatt perioder der det har vært et «gjengete» miljø på Caféen, og den tøffeste tida var nok da jentegjengen som var forløperen til Sisterhood hengte her. De spredde mye negativitet rundt seg, og skremte folk fra å besøke oss. Det var i den perioden vi så at det var akutt behov for å gjøre noe, sier kaféleder Nina B. Olsson.

Først tok de ansatte rundt ungdomskaféen selv initiativ til å gå inn i jentegjengen i et forsøk på å få løst opp strukturer og endre rollemønstre.

– Vi så at de hadde akutt behov for et eller annet system rundt seg, og det var grunnen til at vi laget et eget opplegg med temakvelder og hyggelige aktiviteter for å få disse jentene til å tenke, snakke sammen og for å få dem til å slappe av.

Det spontane prosjektet fungerte ikke godt i praksis.

– Vi var nok ikke godt nok forberedt, for det som var tenkt som et positivt tiltak slo motsatt ut.

– Hvordan da?

– Det endte med at disse jentene fikk være med på mange aktiviteter de andre jentene på Caféen ikke fikk, og på sett og vis fikk belønning for å være slemme. Det var da Savannah Marie Frenning tok tak for å få gjort ting skikkelig. Det ble starten på Sisterhood.

Også i dag er Caféen et nyttig verktøy for å plukke opp ungdom som trenger hjelp. For jentenes del, kan Caféen være en inngangsport inn til Sisterhood.

– Det finnes unge jenter og gutter som går her nesten hver eneste dag gjennom hele ungdomstida si. De

spiser middagen sin her, de spiller spill og noen får leksehjelp her. Når vi kommer så tett på ungdommene, er det samtidig mulig for oss å plukke opp faresignaler og negative trender i ungdomsmiljøet, sier Nina B. Olsson, og legger til at miljøet på Caféen i dag er godt.

– Det går i bølgedaler, men nå har vi veldig mye fin ungdom som går her. Vi har lagt stor vekt på brukermedvirkning, og har et oppegående kaféstyre som fungerer veldig bra. Vi ønsker at ungdommene selv skal være med å forme dette stedet til sitt eget, sier Olsson.

Caféen er åpen fra tirsdager til fredager for ungdommer fra 9. klasse til tredje året på videregående skole.

SISTERHOOD OG CAFÉEN

Sisterhood-prosjektet ble startet opp høsten 2005, og er ikke avsluttet. Prosjektet er blant andre støttet av Barne- og likestillingsdepartementet.

Kontaktperson Sisterhood:

Prosjektleder Savannah Marie Frenning
sisterhood@sisterhood.no
telefon 22 13 54 00 og 41 44 48 28

www.sisterhood.no

Kontaktperson Caféen:

Nina Bjerkelund Olsson
telefon 22 44 56 48

www.cafeen.no

Gutteprosjektet i Grenland:

– Utdanning er sentralt

Individuell oppfølging, kvalifisering, mestring, selvstendigjøring og resosialisering har vært nøkkelord for Gutteprosjektet i Skien.

Inntil ti gutter med etnisk minoritetsbakgrunn kan være med i Gutteprosjektet, og siden 2006 har ni av plassene vært fylt opp med frivillige deltagere som får tett oppfølging av et bredt og tverrfaglig hjelpeapparat.

– Med tett oppfølging mener vi daglig eller ukentlig kontakt, hyppig kontakt med skole, arbeidsgiver eller hjemmet til ungdommen og vi oppsøker gjerne ungdommene der de er. Vi har gitt hver enkelt gutt et individuelt program med individuelle planer og målsetninger. Alle har sine styrker som vi prøver å bygge på, sier prosjektleder Sigrid Løvlid i Skien kommune.

Tiltaket ble satt i gang fordi grenlandsområdet har opplevd en sterk økning i antall volds- og trusselsaker

i ungdomsmiljøene de siste årene. Området sliter også med et høyt antall «skoledropouts».

– Vi har satsset knallhardt på utdanning, og samarbeider tett med både Telemark fylkeskommune, de videregående skolene og opplæringskontorene i regionen. Skjer det noe, kan de kontakte oss for assistanse og hjelp til konflikthåndtering. Vi hjelper også guttene med skolearbeidet, og stiller med leksehjelp når det er behov for det.

Stort press

Guttene havner ofte i et dilemma på hjemmebane mellom utdanning eller jobb. En av forventningene kan være at deltageren skal bidra til familiens økonomi. Samtidig forventes at den unge skal ta utdanning.

– Familiene til guttene har ulik økonomi, og de kan oppleve forventninger fra slekt i opprinnelseslandet om at bostedsadresse Norge automatisk gir god økonomi. Det å ta utdanning øker ikke guttens økonomi, men er en utgift for foresatte, sier Løvlid, og legger til at de aller fleste deltagerne har et sterkt ønske om å ha en ekstra jobb.

– Det er både med tanke på å bidra til familien, men også for å ha egne penger og ha muligheten til å spare til førerkortet. Det er ikke ukjent at økonomiske forhold kan være med på å øke årsaken til at en begår kriminalitet.

Foreldrene er viktige samarbeidspartnere i Gutteprosjektet. De er blant annet med på å motivere ungdommene til å ta egne valg, de bidrar med praktisk hjelp for å få de unge på skolen, de stiller på foreldremøter og holder kontakten med skolen.

– Vi har fokus på foreldreansvaret som de foresatte har, sier Løvlid.

Tverrfaglig samarbeid

Hun legger til at Gutteprosjektet i Skien har hatt et solid tverrfaglig samarbeid. Prosjektet har hatt tilgang til både lege, psykolog og helsesøster gjennom helestatjonen for ungdom. Ellers har kulturetaten i Skien, ungdomsteamet i barnevernstjenesten, sosialtjenesten, PP-tjenesten, skolekontoret, Nav, videregå-

ende skoler, ulike fengsler, advokater og Telemark politidistrikts forebyggende avdeling og ungdomsjurist vært viktige bidragsytere.

– Gutteprosjektet har blant annet blitt prøvd ut som vilkår av både tingretten, lagmannsretten og Friomsorgen i forhold til samfunnsstraff. I dommene ble det stilt vilkår om at ungdommen skulle fortsette i prosjektet og følge opp utdanningen.

ART i fengsel

Flere av de ni ungdommene som er med i Gutteprosjektet hadde ikke skoletilbud. Noen hadde takket nei, noen sonet dommer i fengsel, mens andre hadde droppet ut. Alle hadde lange rulleblad. Tidligere reaksjoner fra samfunnet hadde i liten eller ingen grad medført endringer av guttenes atferd.

– Noen har også blitt fengslet i prosjektperioden, men vi har likevel fulgt opp guttene fra innsiden av murene.

Der har miljøarbeider Alexander Ramirez i Skien kommune jobbet spesielt mye med ART sammen med ungdommene. ART betyr Aggression Replacement Training og handler om å erstatte aggresjon med positive handlinger.

– Vi vil lære dem å finne alternativer til vold, og det gjør vi blant annet gjennom rollespill der ungdommen

Alexander Ramirez og
Sigrid Løvlid i Skien kommune.

selv skal leve seg inn i tenkte situasjoner eller episoder de har opplevd tidligere. De spiller det ut, og tar et standpunkt. Hva gjør jeg nå? Hva kan jeg gjøre før jeg må slå? Guttene kommer hele veien med innspill til hverandre, sier Ramirez.

«Grov vold og trusler i ungdomsmiljøet i Grenland var sterkt økende, og det hadde vært flere voldsepisoder»

ART som metode brukes også daglig i samvær med den enkelte deltager.

– Vi har blant annet gjennomført 10 ukers kurs for noen av deltagerne. Samtidig kontaktet Friomsorgen prosjektet der ART-kurset inngikk som en del av samfunnsstraffen.

Individuell oppfølging

Noen samlinger i prosjektet har vært felles, men stort sett har oppfølgingen vært individuell.

– Vi tror det å være flere sammen i en gruppe kan være en katalysator for negative handlinger. Det kan skape ekstra status, og en tanke om at «det er vi som

er de tøffe gutta». Men vi har hatt fellessamlinger. Da har vi for eksempel hatt samtaler om generelle og individuelle ungdomstemaer, og vi har jobbet med kartleggingsverktøy fra ART og Løft. Vi setter blant annet fokus på ungdommenes mål og drømmer for fremtiden, og hvordan man skal klare å nå disse målene.

Begrepsforståelse har også vært høyt oppe på agendaen de gangene guttene har vært samlet.

– Vi erfarte at begrepsforståelsen til guttene var veldig dårlig. Mange av dem klarte ikke sette ord på hva begrep som selvtillit eller tålmodighet var. For noen ble samlingene nesten som norskkurs å regne.

Ville ha forandring

– Hvordan kom prosjektet i gang?

– Kriminalitetsstatistikken for 2004 i vårt område viste en overrepresentasjon av minoritetsspråklige gutter, og i 2005 fremkom den samme bekymringen fra politiets side. Kurven når det gjaldt grov vold og trusler i ungdomsmiljøet i Grenland var sterkt økende, og det hadde vært flere voldsepisoder i lokalmiljøet over lengre tid. Det var flere som var gjengangere med minoritetsbakgrunn, og det var stor bekymring for gjengproblematikk i Grenland, sier Løvlid.

På bakgrunn av bekymringene fra SLTs samarbeidspartnere, begynte arbeidet med utformingen av prosjektet. Prosjektet startet 1. januar 2006 med prosjektslutt juni 2008. Felles for guttene som ble med i det frivillige prosjektet, var at de ytret ønske om en forandring.

– De ville bort både fra den kriminelle løpebanen, samt stigmatiseringen de opplever som minoritetsgutter i grenlandsområdet. Dette er gutter som har slitt over lang tid, og mange av dem har hatt problemer hjemme og de fleste har hatt adferdsvansker på skolen. Da vi spurte hvilken forandring de ønsket, var det rett og slett å være som alle andre ungdommer.

Ingen garantier

For noen av prosjektdeltagerne har det så langt gått bedre enn andre, men alle har i følge Løvlid gjort framskritt. Tidlig på høsten 2007 var alle de ti deltagerne i prosjektet i jobb eller utdanning.

– Prognosene vi fikk i forkant av prosjektet var at det var veldig bra om en av ti holdt seg permanent borte fra kriminalitet. De foreløpige resultatene lover godt, men du vet aldri hva som vil skje i fremtiden.

GUTTEPROSJEKTET

Gutteprosjektet i Skien ble satt i gang i 2006, og skal avsluttes sommeren 2008. Tiltaket er blant andre støttet av Barne- og likestillingsdepartementet. Prosjektet evalueres av Marit Egge ved Politihøgskolen i Oslo.

Kontaktperson:

SLT- koordinator i Skien kommune Rikke Syvertsen Raknes
rikke.syvertsen.raknes@skien.kommune.no
telefon 35 58 15 03 og 92 25 63 18

www.skien.kommune.no

Uro i Oslo:

– Hjelper noen få mye

Prosjektet Uro har falkeblikk på unge som bruker gatene i Oslo sentrum som lekegrind. Samtidig får utvalgte ungdomskriminelle en hjelpende hånd av frivillige i Røde Kors.

– Uro er et produkt av et behov for å hjelpe noen få mye. Gjennom vårt arbeid i Røde Kors, treffer vi ofte ungdomskriminelle og folk på vei inn i gjengmiljøer som ber om hjelp til å få et verdig liv, sier avdelingsleder Vidar Remfeldt i Oslo Røde Kors.

Det er disse ungdommene som er målgruppen med prosjektet.

– Uro skal være en bidragsyter til å stimulere andre gode tiltak som finnes ute i bydelene, sier SLT-koordinator Line Dahl i Bydel St. Hanshaugen

Uro er et samarbeidsprosjekt mellom Oslo Røde Kors, Bydel St. Hanshaugen i Oslo og politiet. Prosjektet ble

satt i gang i 2006 som et strakstiltak for å ta tak i det voksende miljøet av unge gutter som solgte narkotika og bedrev annen kriminalitet ved Akerselva i hovedstaden.

I dag ser Uro på hele Oslo sentrum som sitt nedslagsområde.

– Dette er ungdommer som bruker hele sentrum som ungdomsklubb, og vi har derfor valgt å se utover området ved Eika og Akerselva. En som selger hasj ved Eika, selger like gjerne narkotika på Oslo S, sier prosjektleder Orji Okoroafor.

Også målgruppen har utvidet seg underveis.

– I startfasen jobbet vi utelukkende mot gutter, og vi lot oss for ofte fascinere av ungdom med for stor problematikk. Men vi så raskt at 20-30 medlemmer fra B-gjengen ikke er et riktig segment for Uro. De er for tungt inne i det, og trenger andre tiltak. Vi ønsker å jobbe med de ungdommene som fortsatt har tro og håp, sier Remfeldt og Dahl.

Etter hvert har også jenter fått plass i Uro.

– Vi ser at behovet er stort blant jenter også. Noen jentemiljøer i byen har hardnet voldsomt til, og de bruker vold som vi tidligere utelukkende så på som «guttevold». For gutter jobber vi innenfor aldersgruppa 16 og 20 år, mens aldersspennet for jentene er mellom 14 og 18 år.

Jakter vennskap

Høsten 2007 var åtte gutter og to jenter med i Uro-prosjektet i hovedstaden, og alle fikk tett oppfølging av frivillige fra Oslo Røde Kors.

– Vi har 22 frivillige knyttet til prosjektet, og hver ungdom har to-tre faste frivillige som de forholder seg til. Disse skal fungere som et normalitetsbarometer for de som er med i prosjektet. Vi ønsker ikke at den frivillige skal gå inn i en rolle som støttekontakt eller miljøarbeider, men rett og slett at hun eller han skal være ungdommen sin venn, sier Orji Okoroafor.

Alle deltagerne får hver sin individuelle plan med de målene ungdommene ønsker å oppnå. Et par ganger i uka er de frivillige med på fritidsaktiviteter med ungdommene.

– Det kan være vanlige venneaktiviteter som å stikke på kafé, dra på shoppingrunder eller gå på kino. Samtidig kan den frivillige hjelpe til med praktiske ting som lekser, besøke sosialkontoret eller å gå på visninger, sier Orji Okoroafor, og legger til:

«Vi så raskt at 20-30 medlemmer fra B-gjengen ikke er et riktig segment for Uro»

– Vi ønsker å gå litt bort fra at den vanlige hjelperollen. Målet er å skape et varig vennskap som består, også den dagen Uro blir borte. Skal den frivillige leie video sammen med vennene sine en kveld, håper vi at hun eller han samtidig inviterer Uro-deltageren også.

– Samtidig skal vi slå noen jernringer rundt ungdommen, stille krav og ikke gi dem spillerom til å gjøre noe galt.

Han er fornøyd med responsen prosjektet har fått blant deltagerne.

Orji Okoroafor, Vidar Remfeldt og Line Dahl i Uro.

– Av de ti som er med i prosjektet, har nå åtte av dem dagtilbud i form av skole, mens de to andre venter på svar fra jobb og skole. Det er morsomt å se hvor ivrige ungdommene er til å bryte ut og få struktur i hverdagen sin, sier Okoroafor.

Store krav til frivillige

For de frivilliges del, stilles det også spesielle krav til dette prosjektet. Uro krever mye tid og kontinuitet blant de frivillige. For å sikre stabilitet må prosjektledelsen vite sikkert at de kommer til å bli værende i prosjektet over tid.

– Frivillig arbeid kan være preget av gjennomtrekk, derfor må vi forsikre oss om at de som blir med på Uro er innstilte på å legge ned litt tid og krefter. Det har hendt flere ganger at både vi og frivillige har sett at dette er et prosjekt som ikke passer for de som er inne til intervju, sier Remfeldt.

Det å skaffe de riktige frivillige, har vært en utfordring i prosjektet.

– Det er ikke lett, men nå har vi et vidt spekter av folk med ulik bakgrunn. Vi har barnevernspedagoger, sosionomer, mastergradsstudenter, fotballtrenere og skuespillere. Det jeg kunne ønske meg mer av er menn, og det jobber vi hardt med å få til, sier Okoroafor.

– Et effektivt tverrfaglig prosjekt

Korte kommandolinjer mellom topp og bunn, raske avgjørelser og god informasjonsflyt, har så langt kjennetegnet Uro-prosjektet i Oslo. Det mener samarbeidspartnerne i prosjektet.

Oslo Røde Kors og Oslo kommune trekker fram en styringsgruppe bestående av mennesker på et høyt ledernivå i ulike etater og organisasjoner, som hovedgrunnen til et effektivt prosjekt.

– Vi kan umiddelbart løfte ting opp på etatsjefsnivå dersom noe butter i mot, og det har gitt oss stor effektivitet i prosjekt. Trengs det leksehjelp, en jobb eller en leilighet, så har vi mulighet til å hjelpe ungdommen raskt. Det er motiverende, ikke bare for ungdommen, men også for de andre involverte i prosjektet, sier SaLTo-koordinator Line Dahl i Bydel St. Hanshaugen.

Sammen med ledere for det forebyggende arbeidet ved Grønland og Sentrum politistasjon, leder ved Barnevernvakta, leder ved Uteseksjonen og leder for oppvekstavdelingen i Oslo Røde Kors, utgjør hun Uro-prosjektets styringsgruppe. Sammensetningen danner det som utad er kjent som arbeidsgruppen for Oslo sentrum.

– Målet til Uro er deretter å følge ungdommene ut av sentrum, og tilbake til bydelen de bor i, enten det er til barnevern, sosialsjef eller mor og far. Samtidig tilbyr vi bydelen et samarbeid videre. Vår oppgave er å avdekke det som skjer i ungdommens liv i sentrumsgatene, deretter er det er bydelens ansvar å følge opp vedkommende der de hører hjemme, sier Line Dahl, og legger til at all informasjon de ulike etatene og organisasjonene får, er gull verdt for bydelen som senere skal hjelpe ungdommen.

– Det tverrfaglige samarbeidet gir oss mulighet til å danne et større og unikt bilde om hva ungdommene holder på med i Oslo sentrum. Skal vi lykkes med disse menneskene, er god informasjon alfa og omega.

Informasjonen politiet, Oslo Røde Kors og de ulike etatene i byen sitter med tilbys bydelene.

– I retur ønsker vi oss et samarbeid. Det setter strenge krav til oppfølging fra bydelen selv.

Det er SaLTo-sentrum som fremlegger aktuelle kandidater til Uro. Dersom bydelen som har ansvaret for ungdommen godkjenner det, tar prosjektledelsen deretter kontakt med den aktuelle kandidaten. Det blir gjennomført flere møter med en aktuell kandidat før det blir avgjort om vedkommende blir tilbudt en plass.

URO

Uro ble satt i gang i 2006, og avsluttes i 2009.

Uro er blant andre støttet av Barne- og likestillingsdepartementet

Kontaktperson:

Avdelingssjef for oppvekst i Oslo Røde Kors Vidar Remfeldt
vidar.remfeldt@redcross.no
telefon 91 61 76 16

www.oslo.redcross.no

www.bydel-st-hanshaugen.oslo.kommune.no/

Utgitt av:
Barne- og likestillingsdepartementet

Utgitt av: Barne- og likestillingsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer av denne publikasjonen fra:
Departementenes servicesenter
Post- og distribusjon
www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Andre (ikke offentlige instanser) retter sine bestillinger til:
Akademika AS, E-post: offpubl@akademika.no

Publikasjonen finnes også på internett: www.regjeringen.no/bld
Publikasjonskode: Q-1136B

Tekst og foto: Frode Aga
Illustrasjon: Grafisk Form as, v/ Kathinka Kvalstad Eckhoff
Design: Grafisk Form as, v/ Kathinka Kvalstad Eckhoff
Trykk: GAN Grafisk 01/2008 – opplag 3000

i

?

@

§

!

